

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-714198-II/08/MW

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00

Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, dnia

3. 11

2013 r.

Pan

Jacek Cichocki

Minister Spraw Wewnętrznych

Szanowny Panie Ministrze,

Pismem z dnia 29 października 2012 r. zwróciłam się do Dyrektora Departamentu Spraw Obywatelskich podległego Panu Ministerstwu o przesłanie informacji na temat sposobu załatwienia sprawy prowadzonej przez ten Departament pod sygn. DSO-WUI-580-14/12. Przedmiot rozstrzygnięcia w tejże sprawie stanowiła kwestia braku umieszczenia na stosowanym obecnie druku mandatu karnego odpowiedniego pouczenia o możliwości zaskarżenia przyjętego mandatu karnego do sądu, tj. o uprawnieniu przysługującym ukaranemu na podstawie art. 101 § 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia* (dalej: k.p.s.w.).

Z otrzymanej od Dyrektora Departamentu Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych odpowiedzi (pismo z dnia 13 listopada 2012 r.) wynika, że pismem z dnia 12 września 2012 r. Departament Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych udzielił odpowiedzi odmownej na przekazane przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie wystąpienie obywatela zawierające postulat zawarcia w pouczeniu znajdującym się na formularzu mandatu karnego określonego wzorem stanowiącym załącznik (odcinek C - s. 1 i 2) do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 22 lutego 2002 r. w sprawie nakładania grzywien w drodze mandatu karnego (Dz.U. nr 20, poz. 201 ze zm.) treści przepisu art. 101 k.p.s.w.

Z tym stanowiskiem wnioskodawca nie zgodził się i kolejnym pismem (z dnia 28 września 2012 r.) wniósł ponownie o poprawienie druków formularzy mandatu karnego we wskazany uprzednio sposób. W odpowiedzi na to wystąpienie Departament Spraw

Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych pismem z dnia 5 listopada 2012 r. udzielił ponownie odpowiedzi odmownej.

Z uzasadnienia stanowiska zajętego przez Departament Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wynika, że sprawca wykroczenia zgodnie z dyspozycją art. 97 § 2 k.p.s.w. może odmówić przyjęcia mandatu; pouczenie o takim uprawnieniu i skutkach jego wykonania znajduje się na stosowanym formularzu mandatowym. Funkcjonariusz nakładający grzywnę obowiązany jest ponadto określić jej wysokość oraz zarzucane wykroczenie, a także pouczyć sprawcę o uprawnieniu do odmowy przyjęcia mandatu karnego i skutkach prawnych takiej odmowy. Przyjęcie mandatu karnego oznacza bowiem jego akceptację skutkującą- w przypadku mandatu kredytowanego - uzyskaniem waloru prawomocności z chwilą jego przyjęcia przez ukaranego; natomiast w przypadku mandatu zaocznego uprawomocnienie się następuje w chwili zapłacenia grzywny w wyznaczonym terminie i miejscu. W odpowiedziach Departamentu Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wskazywano również, iż prawomocność mandatu oznacza, że nie przysługuje od niego żaden środek odwoławczy ani inny zwyczajny środek zaskarżenia; przyjęcie mandatu kredytowanego (względnie: uiszczenie kwoty wskazanej w mandacie zaocznym) kończy postępowanie prowadzone o określony czyn stanowiący wykroczenie i skutkuje powstaniem stanu powagi rzeczy osądzonej co do tegoż czynu. Aczkolwiek prawomocny mandat karny może zostać uchylony przez sąd w trybie określonym w art. 101 § 1 k.p.s.w., przypadki takie mają charakter wyjątkowy, tj., gdy grzywnę nałożono za czyn niestanowiący wykroczenia. Z uwagi na to, iż uchylenie mandatu następuje na wniosek ukaranego złożony w zawitym terminie 7 dni od daty uprawomocnienia się mandatu lub z urzędu, pismo ukaranego zawierające takie żądanie należy uznać za nadzwyczajny środek zaskarżenia o bardzo wąskim zakresie zastosowania.

W mojej ocenie argumentacja podana przez Dyrektora Departamentu Spraw Obywatelskich Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nie jest w pełni trafna. Nie ulega wprawdzie kwestii to, iż przypadki uchylenia mandatu karnego przez sąd na podstawie art. 101 § 1 k.p.s.w. mają charakter wyjątkowy. Niemniej, zgodnie z dyspozycją art. 8 k.p.s.w. w postępowaniu uregulowanym w tym kodeksie stosuje się odpowiednio przepisy art. 2, 4, 5, 7-9, 13, 14, art. 15 § 2 i 3, art. 16, art. 18 § 2, art. 20 i 23 k.p.k. Wymieniony w tym

katalogu przepis art. 16 § 1 k.p.k. stanowi, iż jeżeli organ prowadzący postępowanie jest obowiązany pouczyć uczestników postępowania o ciężących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach, brak takiego pouczenia lub mylne pouczenie nie może wywoływać ujemnych skutków procesowych dla uczestnika postępowania lub innej osoby, której to dotyczy. Organ prowadzący postępowanie powinien ponadto - w miarę potrzeby - udzielać uczestnikom postępowania informacji o ciężących obowiązkach i o przysługujących im uprawnieniach także w wypadkach, gdy ustawa wyraźnie takiego obowiązku nie stanowi. W razie braku takiego pouczenia, gdy w świetle okoliczności sprawy było ono nieodzowne, albo mylnego pouczenia, stosuje się odpowiednio § 1 art. 16 k.p.k. (art. 16 § 2 k.p.k.). W literaturze wskazuje się, iż uchylanie mandatów w oparciu o art. 101 § 1 k.p.s.w. odnosi się do mandatów prawomocnych, stąd też wnioski, o jakim mowa w art. 101 § 1 k.p.s.w., jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia (zob. T. Grzegorzczak, Komentarz do art. 101 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, *Lex Omega*, stan na dzień 12 grudnia 2012 r.). Niemniej, stosownie do dyspozycji art. 38 § 1 k.p.s.w. do czynności procesowych prowadzonych w postępowaniu w sprawach o wykroczenia stosuje się odpowiednio także m.in. przepis 100 § 6 zd. 1 k.p.k., który stanowi, że po ogłoszeniu lub przy doręczeniu orzeczenia należy pouczyć uczestników postępowania o przysługującym im prawie, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia lub o tym, że orzeczenie nie podlega zaskarżeniu. Skoro zaś przepis otwierający dział IV k.p.s.w. (zatytułowany „Czynności procesowe”), tj. art. 32 § 1 k.p.s.w., stanowi, iż rozstrzygnięcia zapadają w postaci orzeczeń, zarządzeń albo mandatów karnych, uznać należy, że aczkolwiek mandat karny nie stanowi orzeczenia (art. 32 § 2 zd. 1 k.p.s.w. *a contrario*), to jednak jego wydanie stanowi niewątpliwie czynność procesową w rozumieniu art. 38 § 1 k.p.s.w. Organ wydający mandat karny obowiązany jest zatem pouczyć sprawcę wykroczenia nie tylko o uprawnieniu i konsekwencjach nieprzyjęcia mandatu, ale także - w razie przyjęcia mandatu - o uprawnieniu do jego zaskarżenia w trybie nadzwyczajnym opartym na art. 101 § 1 k.p.s.w. w związku z bezwzględnie wiążącym charakterem nakładającego taki obowiązek przepisu art. 100 § 6 zd. 1 k.p.k. w zw. z art. 38 § 1 k.p.s.w.

Dodatkowo zauważyć należy, że z uzyskanej przeze mnie od Ministra Sprawiedliwości informacji wynika, iż opracowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego projekt ustawy nowelizującej m.in. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia obejmuje

zakresem zmian przepis art. 101 § 1 k.p.s.w. Projekt zakłada rozszerzenie katalogu przyczyn uchylenia mandatu karnego w tym trybie o przypadki, gdy grzywnę nałożono wobec osoby niebędącej sprawcą wykroczenia, a także gdy nałożono ją na osobę, która nie ponosi odpowiedzialności za wykroczenie (np. nieletniego czy niepoczytalnego). Co więcej, zgodnie z dyspozycją projektowanego art. 101 § 1a k.p.s.w. prawomocny mandat karny podlegałby również uchyleniu w trybie wskazanym w § 1 art. 101 k.p.s.w., jeżeli grzywnę nałożono wbrew zakazom określonym w art. 96 § 2 k.p.s.w., a także jeżeli wysokość nałożonej kary grzywny przekroczyłaby wartość maksymalną określoną w art. 96 § 1-1b (w tym jednak przypadku uchylenie mandatu następowałoby w części przekraczającej dopuszczalną wysokość). Skoro zatem zakres kontroli sądowej postępowania mandatowego realizowanego w trybie art. 101 § 1 k.p.s.w. uległby po wejściu w życie cytowanej ustawy nowelizującej istotnemu poszerzeniu, tym bardziej aktualna staje się kwestia odpowiedniego pouczenia osoby ukaranej o uprawnieniu do zainicjowania takiej.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości podjęcia działań skutkujących uwzględnieniem postulatu umieszczenia w stosowanym formularzu mandatowym pouczenia o treści art. 101 § 1 k.p.s.w., a także o poinformowanie mnie o zajęтым przez Pana Ministra stanowisku.

Łęka wynezy szewki

Zeno J. J. J.